

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 września 2018 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. Wydział II Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący	SSO Paweł Hochman
Sędziowie	SSA w SO Stanisław Łęgosz SSR del. Piotr Fal (spr.)
Protokolant	stażysta Iwona Jasińska

po rozpoznaniu w dniu 20 sierpnia 2018 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie sprawy z powództwa R. C.

przeciwko (...) P.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Piotrkowie Tryb.

z dnia 27 marca 2018 roku, sygn. akt I C 3191/17

- zmienia zaskarżony wyrok w punktach: pierwszym sentencji w ten sposób, że zobowiązuje pozwaną (...) P. do złożenia w terminie 14 (czternaście) dni od dnia wydania wyroku oświadczenia woli o przejęciu na własność od powoda R. C. urządzeń sieci wodociągowej stanowiącej własność powoda R. C. i obejmujących odcinek przewodu wodociągowego od ciągu głównego przy ulicy (...) w P. do nieruchomości powoda oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) przy ulicy (...) w P. do zaworu za wodomierzem głównym za zapłatą przez pozwaną (...) P. na rzecz powoda R. C. kwoty 4.130,00 (cztery tysiące sto trzydzieści) złotych oraz w punkcie drugim sentencji w ten sposób, że zasądza od pozwanej (...) P. na rzecz powoda R. C. kwotę 1.124,00 (jeden tysiąc sto dwadzieścia cztery) złote tytułem zwrotu kosztów procesu;
- oddala apelację w pozostałym zakresie;
- zasądza od pozwanej (...) P. na rzecz powoda R. C. kwotę 657,00 (sześćset pięćdziesiąt siedem) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO Paweł Hochman

SSA w SO Stanisław Łęgosz SSR del. Piotr Fal

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 27 marca 2018 r. Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim po rozpoznaniu sprawy z powództwa R. C. przeciwko (...) P. o nakazanie pozwanemu (...) P. złożenie oświadczenia następującej treści: „(...) P. przejmuje na wyłączną własność od R. C. sieć wodociągową o długości całkowitej 2680 cm położoną na nieruchomości przy ulicy (...) w P. na działce ewidencyjnej nr (...), której właścicielem jest R. C. za kwotę 4.130 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 29.09.2011 r. do dnia zapłaty” oddalił w całości powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego (...) P. kwotę 9.000 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowią następujące ustalenia i rozważania Sądu Rejonowego:

R. C. jest właścicielem nieruchomości położonej w P. przy ul. (...) oznaczonej ewidencyjnie nr działki (...). Na nieruchomości powód wybudował dom i podłączył go do sieci wodociągowej. Podłączenie wykonał na własny koszt, tj. za kwotę 4.130 złotych. W dniu 1.08.2011 r. nastąpił odbiór końcowy wykonanego przyłącza.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd uznał powództwo za bezzasadne.

Zgodnie z treścią art. 31 ustawy z dnia 7.06.2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r. poz. 328) osoby, które wybudowały z własnych środków urządzenia wodociągowe i urządzenia kanalizacyjne, mogą je przekazywać odpłatnie gminie lub przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu, na warunkach uzgodnionych w umowie. Przekazywane urządzenia, o których mowa w ust. 1, powinny odpowiadać warunkom technicznym określonym w odrębnych przepisach. Należność za przekazane urządzenia wodociągowe i urządzenia kanalizacyjne może być rozłożona na raty lub uwzględniona w rozliczeniach za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków. Urządzeniami wodociągowymi w rozumieniu art. 2 ust. 16 ww. ustawy są ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studnie publiczne, urządzenia służące do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe oraz urządzenia regulujące ciśnienie wody. Sieciami wodociągowymi są natomiast w rozumieniu art. 2 ust. 7 ww. ustawy są przewody wodociągowe lub kanalizacyjne wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda lub którymi odprowadzane są ścieki, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego.

W sprawie powód wykazał, iż wybudował z własnych środków jedynie przyłącze wodociągowe, czyli zgodnie z treścią art. 2 ust. 6 ww. ustawy odcinka przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości wraz z zaworem za wodomierzem głównym, a nie sieć wodociągową, o której mowa w art. 31 ustawy. Z tych względów Sąd powództwo oddalił.

Sąd Rejonowy wskazał, że nie analizował sprawy w świetle treści art. 49 k.c. dotyczącego urządzeń przesyłowych (powód w uzasadnieniu roszczenia wskazał art. 49 k.c. jako jedną z podstaw prawnych powództwa), albowiem przepis ten odnosi się do przedsiębiorcy, a (...) P. nie jest przedsiębiorcą wodociągowym. To samo dotyczy art. 15 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (odnosi się on do przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjnego).

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 109 §2 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Do kosztów tych Sąd zaliczył wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego (radcy prawnego) w wysokości 900 złotych.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pełnomocnik powoda.

Zaskarżył wyrok Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 27 marca 2018 roku w sprawie o sygn. akt I C 3191/17 w całości.

Apelujący skarżonemu rozstrzygnięciu zarzucił naruszenie:

a. przepisów ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków w szczególności art. 2 pkt 6 w zw. z art. 2 pkt 7 tej ustawy poprzez ich wadliwą interpretację, a w konsekwencji uznanie, że powód wybudował z własnych środków jedynie przyłączy wodociągowe a nie część sieci wodociągowej, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia art. 31 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków poprzez jego niezastosowanie,

b. art. 49 k.c. jak i art. 15 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków poprzez brak ich analizy w szczególności, w kontekście rozpoznawanej sprawy i uznanie przez Sąd, że pozwany nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu tych przepisów, co wykluczało zastosowanie tych przepisów, w sytuacji gdy to powód jest właścicielem sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie P. i do niego jako strony - przedsiębiorcy - kierowane były wezwania do zawarcia umowy w trybie art. 31 ww. ustawy.

W konkluzji skarżący wniósł zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

1. zmianę zaskarżonego wyroku i nakazanie pozwanemu (...) P. złożenie oświadczenie następującej treści: „ (...) P. przejmuje na wyłączną własność od R. C. sieć wodociągową o długości całkowitej 26 m 80 cm położoną na nieruchomości przy ul. (...) w P. na działce ewidencyjnej nr (...) której właścicielem jest R. C. za kwotę 4.130 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 29.09.2011 r. do dnia zapłaty,
2. zasądzenie na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, za obie instancje według norm przepisanych 1prawem,
3. zasądzenie na rzecz powoda niezbędnych wydatków związanych z dojazdem na rozprawę przed sądem I instancji, zgodnie ze złożonym do akt sprawy zestawieniem wydatków.

W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazał, że sąd I instancji wybiórczo przeanalizował zapisy ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 328 z późn. zm.), w dalszej części ustawa, co przełożyło się ich wadliwą interpretację i zastosowanie. Podniósł, że zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy zbiorowe zaopatrzenie w wodę i odprowadzania ścieków jest zadaniem własnym gminy. Oznacza to, iż wszystkie sprawy związane z zadaniami wodnościekowymi, szczegółowo uregulowane w ustawie, należą do gminy. A zatem to obowiązkiem gminy działającej samodzielnie albo w uzgodnieniu z przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym jest rozbudowa sieci w taki sposób, aby zaopatrzyć w wodę czy też odprowadzać ścieki wszystkim mieszkańcom gminy. Zgodnie z art. 15 ustawy przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest zatem zobowiązane do zapewnienia realizacji budowy i rozbudowy urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, ustalonych przez gminę w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w zakresie uzgodnionym w planie rozwoju i modernizacji. Ten sam artykuł w ustępie drugim wskazuje jednak również, iż realizację przyłączy do sieci oraz studni wodomierzowej, pomieszczenia przewidzianego do lokalizacji wodomierza głównego i urządzenia pomiarowego zapewnia na własny koszt osoba ubiegająca się o przyłączenie nieruchomości do sieci, tj. odbiorca usług. Wskazał, że sporną kwestią pozostaje interpretacja przepisów dotyczących legalnej definicji przyłącza wodociągowego. Zgodnie z ustawową definicją przyłączy wodociągowe to odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym (vide art. 2 pkt 6 ustawy). Z definicji tej jednoznacznie wynika że, wszystkie elementy znajdujące się za wodomierzem głównym (patrząc od strony biorycy usługi) nie stanowią przyłącza wodociągowego, tylko stanowią element sieci. Przez sieć należy rozumieć przewody wodociągowe wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego (art. 2 pkt 7 ustawy). Z uwagi na fakt, że w przypadku powoda wodomierz główny umieszczony jest wewnątrz budynku, to odcinek pomiędzy ulicą a wodomierzem głównym zgodnie z ustawą należy traktować jako sieć i stanowi własność pozwanego. Brak rozważań prawnych tej natury w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku prowadzi powoda do wniosku, że sąd wadliwie, bo nie w sposób kompleksowy, zinterpretował przepisy ustawy.

Zauważył, że Sąd I instancji traktuje odcinek pomiędzy granicą nieruchomości a rurą kanalizacyjną również jako przyłącze co pozostaje w sprzeczności z przepisami ustawy i samą istotą przyłącza. Strona powodowa w pełni popiera stanowisko, zgodnie z którym przyłączem nie jest odcinek od granicy nieruchomości gruntowej do rury kanalizacyjnej w ulicy (...). Z cywilistycznego punktu widzenia, właściciel rzeczy trwale złączonej z nieruchomością (przyłącza) może posiadać tytuł własności do rzeczy jedynie w takiej części, w jakiej ta rzecz usytuowana jest w granicach jego nieruchomości. Bezzasadne byłoby, zatem przyjąć koncepcję odmienną, stwierdzającą, iż przyłącze może wychodzić poza granice nieruchomości podłączonej. Argumentacja ta jest zasadna również w sytuacji, gdy przyłącze jest odcinkiem krótszym niż odległość do granicy działki, a więc w sytuacji gdy studzienka (lub pomieszczenie na wodomierz główny) znajduje się w granicach nieruchomości. Wobec konieczności jej podłączenia z siecią, będziemy mieli wówczas do czynienia z częścią sieci znajdującą się na prywatnym gruncie. (vide uzasadnienie do wyroku z dnia 16.04.2007 r. Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie o sygn. IV Sa/Wa 2132/06). W ramach rozważań do wyżej zajętą stanowiska, przy założeniu, że tylko odcinek poza granicą danej nieruchomości nie jest przyłączem lecz siecią, to mielibyśmy do czynienia z następującym podziałem rurociągu: sieć poza granicą działki, przyłącze na działce, sieć w studziencie lub pomieszczeniu na wodomierz główny (odcinek rurociągu z wodomierzem i zaworem przed nim), przyłącze do instalacji wewnętrznej, innymi słowy: sieć - przyłącze - sieć - przyłącze - instalacja wewnętrzna, co całkowicie wypacza różnicę pomiędzy definicją przyłącza i siecią i stanowi nieuprawniony i nieuzasadniony przez przepisy prawa podział.

Ponadto, całkowicie niezrozumiałe dla skarżącego pozostawało uznanie przez sąd meriti, że pozwany nie jest przedsiębiorcą wodociągowym i nie mają w stosunku do niego zastosowania przepisy art. 49 kc czy art. 15 ustawy. Wydaje się, że sąd I instancji traci z pola widzenia, że to pozwany jest właścicielem infrastruktury wodociągowej na terenie P., a jej operatorem spółka (...) sp. z o.o. Jedynym właścicielem operatora jest pozwany. Co więcej, pozwany na mocy umowy z dnia 2.05.2014 r. o(...) (załącznik do pozwu) przejął od powoda za zapłatą wybudowaną przez niego sieć kanalizacyjną działając w tym zakresie jako przedsiębiorca, właściciel sieci. Podkreślenie również wymaga fakt, że przez cały czas trwania sporu strony wymieniały się licznymi pismami, w których pozwany zajmował stanowiska występując jako właściciel sieci wodno kanalizacyjnych na terenie P.. Tym bardziej powód przekonany jest o swoich racjach, że w wielokrotnych ustnych rozmowach z pracownikami Urzędu (...) był zapewniany co do zasadności swoich roszczeń, jednak przeszkodą w ich wypłaceniu był brak funduszy gminnych. Po kolejnym ustnym zapewnieniu o posiadaniu przez gminę środków na przejęcie sieci wodociągowej powód w dniu 18 stycznia 2017 r. - na życzenie pracownika pozwanego zajmującego się sprawą to jest Pani B. K. - złożył do pozwanego pismo wraz z ponownym wskazaniem rachunku bankowego celem zwrotu środków za sieć wodociągową (vide pismo z dnia 18.01.2017 r., zeznania powoda). Zatem zastosowanie wyżej wymienionych przepisów odnoszących się do przedsiębiorstwa jest w ocenie skarżącego na kanwie niniejszej sprawy uzasadnione. Należy mieć przy tym na uwadze, że urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzą w skład przedsiębiorstwa (tzw. urządzenia przesyłowe). Taka sytuacja ma miejsce w rozpoznawanej sprawie. Osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa powyżej, i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej. Z żądaniem przeniesienia własności tych urządzeń może wystąpić każda ze stron (art. 49 kodeksu cywilnego). Przepis ten obejmuje urządzenia, które już przyłączono, ale także te, które wybudowano, ale nie zostały przyłączone (zob. wyrok SN z dnia 2 marca 2006 r., I CSK 83/05, LEK nr 369165).

Wobec powyższej argumentacji aktualna pozostaje wykładnia art. 49 kc dokonana przez Trybunał Konstytucyjny w uchwale z dnia 4 grudnia 1991 r. (syg. OTK 1991/1/22) która jednoznacznie wskazuje, że z chwilą wybudowania przedmiotowych urządzeń stają się one częścią składową nieruchomości. Tracą jednak ten status z chwilą trwałego podłączenia do sieci przedsiębiorstwa. Zgodnie z powyższą wykładnią TK od momentu podłączenia do odpowiednich sieci, również instalacje i urządzenia wod-kan znajdujące się na terenie właściciela posesji, powinny stać się własnością gminy odpowiedzialnej ze gospodarke wodną.

Mając zatem na uwadze przepisy ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków w szczególności art. 31 ustawy, jak również przepisy kodeksy cywilnego w szczególności art. 49 uznać należy, że powodowi przysługuje roszczenie o zawarcie przez pozwanego umowy o przejęcie wybudowanych z własnych środków urządzeń wodociągowych stanowiących sieć wodociągową.

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik powoda popierał apelację, a pełnomocnik pozwanego wnosił o jej oddalenie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Podzielając ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, Sąd Okręgowy uznał zarzuty podniesione w apelacji za uzasadnione.

Sąd Okręgowy podziela prawidłowe ustalenia poczynione przez Sąd Rejonowy oraz wyciągnięte z nich wnioski, które przyjmuje za swoje, ponieważ znajdują one oparcie w materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie. Sąd Rejonowy ocenił zebrane dowody zgodnie z regułami wskazanymi w art. 233 §1 k.p.c., lecz ustalony stan faktyczny doprowadził go do wydania błędnego rozstrzygnięcia.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 listopada 2014 r. w sprawie II CSK 169/14 do wejścia w życie, z dniem 3 sierpnia 2008 r., ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116, poz. 731), przyjmowane było w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że art. 49 k.c. nie stanowi samoistnej podstawy prawnej przejścia własności urządzeń służących do doprowadzania lub odprowadzania wody, pary, gazu, prądu elektrycznego oraz innych podobnych urządzeń na rzecz właściciela przedsiębiorstwa, przez ich połączenie z siecią należącą do tego przedsiębiorstwa. W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2006 r., III CZP 105/05 (OSNC 2006, nr 10, poz. 159) wskazane zostało, że wejście tych urządzeń w skład przedsiębiorstwa powoduje, że nie stanowią one części składowej nieruchomości, w którą zostały wbudowane (art. 48 i 191 k.c.). Kwestia ich własności nie była objęta art. 49 k.c. Urządzenia te kwalifikowane były jako samoistne rzeczy ruchome, jak i składniki przedsiębiorstwa. O własności przedsiębiorcy w odniesieniu do tych przyłączonych urządzeń decydował stopień fizycznego i funkcjonalnego powiązania z siecią przedsiębiorstwa. Jeżeli związanie to spełniało warunki objęte art. 47 §2 k.c., własność urządzeń nabywał przedsiębiorca. Natomiast gdy nie dochodziło do tak ścisłego związania z instalacją, to wówczas - mimo połączenia z siecią należącą do przedsiębiorstwa - pozostawały one własnością dotychczasowego właściciela. O tym jaki tytuł prawny przysługiwał będzie temu przedsiębiorcy do przyłączonych urządzeń decydowała umowa stron, a jeżeli do jej zawarcia nie doszło, był on jedynie posiadaczem tych urządzeń.

Znowelizowana treść art. 49 k.c. stanowi, że urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzi w skład przedsiębiorstwa (§ 1), a zgodnie z § 2 osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa w § 1, i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej. Z żądaniem przeniesienia własności tych urządzeń może wystąpić także przedsiębiorca. Następstwem istoty uregulowania art. 49 §2 k.c. jest utrata aktualności stanowiska wyrażonego w uchwale z dnia 8 marca 2006 r., III CZP 105/05, jedynie w odniesieniu do konstrukcji części składowej sieci przedsiębiorstwa. Urządzenia wymienione w § 1 tracą status części składowych nieruchomości przez fizyczne połączenie z siecią przedsiębiorstwa, a zachowują status samoistnych rzeczy ruchomych, które mogą być przedmiotem odrębnej własności i odrębnego obrotu. Wskazuje na to użyty w art. 49 § 2 k.c. zwrot: „osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa w §1, i jest ich właścicielem”, jak też zwrot objęty wprowadzonym tą ustawą art. 305³ §1 k.c.: „służebność przesyłu przechodzi na nabywcę przedsiębiorstwa lub nabywcę urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c.” Właściciel tych urządzeń może zbyć ich własność przedsiębiorcy sieciowemu lub osobie trzeciej, czy też oddać w leasing albo najem. Przedstawione zapatrywanie i jego umotywowanie zawarte w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2010 r., V CSK 195/09 (OSNC 2010, nr 7-8, poz. 116); z dnia 22 stycznia 2010 r., V CSK 206/09 oraz uchwale z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 26/11 (OSNC 2012, nr 1, poz. 8).

W okresie do dnia 3 sierpnia 2008 r. wyrażane było w orzecznictwie Sądu Najwyższego zapatrywanie, że art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków pozwalał na zgłaszanie przez osoby, które wybudowały z własnych środków urządzenia wodociągowe lub urządzenia kanalizacyjne roszczeń przed sądem o zobowiązanie gminy lub przedsiębiorstwa wodociągowo - kanalizacyjnego do zawarcia umowy o nabycie własności tych urządzeń za odpowiednim wynagrodzeniem (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2003 r., II CK 40/02; z dnia 23 lipca 2003 r., II CKN 346/01; z dnia 29 czerwca 2004 r., II CK 404/03, niepublikowane; z dnia 31 stycznia 2007 r., II CNP 2007, OSNC 2007, nr 12, poz. 188). Stanowisko to było niejednolite, ponieważ w innych orzeczeniach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2006 r., I CSK 83/05), wysuwany był pogląd, że nie ma przepisu pozwalającego na nakazywanie gminie lub przedsiębiorstwu zawarcia umowy, jeżeli strony nie doszły do porozumienia, co do warunków nabycia urządzeń przez przedsiębiorstwo. Mimo różnicy stanowisk co do skutków odmowy zawarcia przez przedsiębiorstwo umowy, nie było wątpliwości, że art. 31 ust. 1 przewidywał zobowiązanie przedsiębiorstwa do zawarcia umowy o nabycie urządzenia.

Po wejściu w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r., art. 49 § 2 k.c. znajduje zastosowanie także do roszczeń osoby, która poniosła koszty budowy urządzeń wodociągowych, określonych w art. 2 pkt 16 ustawy, przyłączonych do sieci przedsiębiorstwa, o nabycie własności tych urządzeń. Dał temu wyraz Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 26/11, podkreślając, że założeniem nowelizacji było objęcie zakresem art. 49 §2 k.c. także urządzeń wodociągowych, z uwagi na niewystarczającą i budzącą wątpliwości regulację art. 31 ust. 1, co wynika z uzasadnienia projektu ustawy.

Ocena czy urządzenie wchodzi w skład przedsiębiorstwa odbywa się wyłącznie w oparciu o kryterium funkcjonalne, bez znaczenia pozostaje natomiast to czy, a jeśli tak, jaki tytuł prawny przysługuje przedsiębiorcy do przyłączonych urządzeń. Istotne jest jednak, że z chwilą przyłączenia następuje zerwanie z zasadą superficies solo cedit (wyrażoną w art. 191 k.c.) i omawiane urządzenia nie stanowią już części składowej gruntu, choć przyłączenie samo w sobie nie stanowi źródła jakiegokolwiek prawa przedsiębiorcy przesyłowego w odniesieniu do przyłączonych urządzeń. Art. 49 § 2 k.c. - w wyniku nowelizacji dokonanej z dniem 3 sierpnia 2008 r. - stanowi natomiast, że osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa w §1, i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej. Podstawę roszczenia o zobowiązanie do odpłatnego przeniesienia własności urządzeń wodociągowych lub kanalizacyjnych stanowi - od chwili wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2008 r. Nr 116, poz. 731) - art. 49 §2 k.c. Przepis ten dotyczy również sytuacji, w których odnośne urządzenia zostały wybudowane i podłączone do sieci przed dniem 3 sierpnia 2008 r. Tym samym przesłanki roszczenia o zobowiązanie do złożenia omawianego roszczenia zostały uregulowane wyłącznie w art. 49 k.c., który stanowi jego samodzielną podstawę (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10 maja 2016 r. w sprawie V ACa 407/15, opubl. Legalis).

Sąd pierwszej instancji w nieuzasadniony sposób odstąpił od analizy charakteru działania (...) P. w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków. W sprawie bezsporne było – co potwierdził również pełnomocnik pozwanej – że to (...) P. jest właścicielem sieci kanalizacyjno-wodociągowej a nie spółka (...); nadto znajduje to potwierdzenie w fakcie, iż co do przyłącza kanalizacyjnego to pozwana zawarła z powodem umowę przejęcia tego przyłącza, a nie przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne. Wskazać, należy, że gmina jest objęta hipotecznością art. 49 §2 k.c., gdy sama prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków. Zdaniem Sądu odwoławczego fakt wydzierżawienia przez pozwaną urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych spółce (...) nie pozbawia gminy statusu legitymowanego biernie w zakresie roszczenia z art. 49 §2 k.c. Spółka ta wprawdzie podłączyła wykonane przez powoda sieci, ale nie do sieci własnej, tylko do sieci będącej własnością pozwanej (...) P.. W ocenie Sądu Okręgowego podłączenie do sieci stanowi fakt, w wyniku którego wykonane przez powoda sieć wodociągowa weszła w skład przedsiębiorstwa (art. 55⁽¹⁾ k.c.), które pozwana jedynie wydzierżawiła spółce, pozostając w dalszym ciągu właścicielem tego przedsiębiorstwa.

W tym stanie rzeczy za zasadny uznać należało zarzut powoda naruszenia przez Sąd pierwszej instancji przepisu art. 49 §2 k.c. poprzez jego niezastosowanie. Właśnie ten przepis stanowił podstawę żądania pozwu.

Przedmiotem niniejszego postępowania było żądanie nabycia przez gminę jako przedsiębiorcę przesyłowego urządzeń służących do doprowadzania i odprowadzania płynów (wody), o jakich mowa w art. 49 § 1 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem, urządzenia te nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzi w skład przedsiębiorstwa w rozumieniu przedmiotowym, co następuje najpóźniej z chwilą połączenia ich z siecią przedsiębiorcy.

Bezspornym jest, że wybudowana przez powoda przyłączy wodociągowe zostało przyłączone do sieci wodociągowej pozwanej i stało się jej częścią. Potwierdza to w szczególności protokół odbioru końcowego wykonanego przyłącza wodociągowego z dnia 1 sierpnia 2011 r.

Art. 31 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków wprowadza obowiązek przejęcia urządzenia wodociągowego, którego koszty budowy poniosła osoba inna niż przedsiębiorca sieciowy, dotyczy urządzenia odpowiadającego warunkom technicznym, wymaganym dla tego typu urządzeń. Powołany protokół odbioru końcowego wskazuje w tym zakresie, że przyłączy zostało wykonane zgodnie z projektem i zostało dopuszczone do eksploatacji.

Skoro określona instalacja służy do odprowadzania i doprowadzania płynów i nie stanowi instalacji wewnętrznej (będącej zawsze częścią składową nieruchomości), mieści się w pojęciu „urządzenie” w rozumieniu art. 49 §1 k.c., a tym samym może być przedmiotem roszczenia przewidzianego w §2 tego przepisu.

Sąd Najwyższy w wyżej już przywoływanym wyroku z 19 listopada 2014 r. w sprawie II CSK 169/14 stanął jednoznacznie na stanowisku, że dyspozycją art. 49 §1 k.c. objęte są zarówno sieci wodociągowe, jak i przyłącza sieci wodociągowych w rozumieniu przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Wnioskowi temu nie stoi na przeszkodzie uregulowanie zawarte w art. 15 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków ponieważ nie może ono stanąć na przeszkodzie możliwości realizowania uprawnienia z art. 49 §2 k.c., tym bardziej, że powołany przepis wprowadzono później do systemu prawnego.

Urządzenia, o jakich mowa w pozwie, spełniają opisane wyżej wymogi, a ponieważ z ustalonych w sprawie okoliczności faktycznych wynika też, że zostały one wybudowane przez powoda, który poniósł koszty ich budowy i jest właścicielem tych urządzeń, należy uznać, że dochodzone roszczenie jest zasadne w całości.

Art. 49 §2 k.c. wskazuje, że przeniesienie własności urządzeń wskazanych w §1 następuje za odpowiednim wynagrodzeniem.

Co do zasady „odpowiednie wynagrodzenie”, o którym mowa w art. 49 §2 k.c. powinno wynagradzać stratę w majątku właściciela urządzeń przesyłowych wynikającą z ich zbycia na rzecz przedsiębiorcy, a zatem powinno odpowiadać aktualnej wartości rynkowej tych urządzeń, a jeżeli nie można jej ustalić, aktualnej wartości poniesionych kosztów ich budowy (tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 lutego 2017 r. w sprawie II CSK 340/16, opubl. OSNC 2017 nr 10, poz. 116, str. 64). W toku postępowania pozwana nie kwestionowała przy tym wysokości kosztów wybudowania urządzeń objętych roszczeniem pozwu jakie poniósł powód w 2011 r.; koszty te jako niesporne Sąd uznał za odpowiednie wynagrodzenie z tytułu przeniesienia własności na pozwaną.

Mając powyższe na uwadze, Sąd na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok i nakazał pozwanej złożenie w terminie 14 dni od dnia wydania wyroku oświadczenia woli o przejęciu na własność od powoda R. C. urządzeń sieci wodociągowej stanowiącej własność powoda R. C. i obejmujących odcinek przewodu wodociągowego od ciągu głównego przy ulicy (...) w P. do nieruchomości powoda oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) przy ulicy (...) w P. do zaworu za wodomierzem głównym za zapłatą przez pozwaną gminę M. P. na rzecz powoda R. C. kwoty 4.130,00 zł.

Konsekwencją powyższej zmiany była zmiana rozstrzygnięcia o kosztach procesu z pierwszą instancją. O kosztach tych Sąd orzekł zgodnie z ogólną zasadą odpowiedzialności za wynik procesu zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.124,00 zł, na którą składają się: kwota 207 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu, kwota 17 zł tytułem opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa oraz kwota 900 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego ustalona na podstawie §2 pkt. 3 i §15 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.).

O kosztach procesu za instancję odwoławczą Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 §1 i §3 k.p.c. w związku z art. 391 §1 k.p.c. w zw. z §2 pkt.3 w zw. z §10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.).

SSO Paweł Hochman

SSO Stanisław Łęgosz SSR del. Piotr Fal